

Europadomstolen och sharia

Det verkliga hotet mot den sekulära rättsstaten är sharia, Allahs lagverk. Europadomstolen har slagit fast i en dom 11 februari 2003 att ett pluralistiskt rättsväsende kopplat till individens religiösa tillhörighet strider mot Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Ärendet gällde det turkiska politiska partiet Refah Partisi som Turkiets konstitutionsdomstol hade upplöst. Domen, ärende nr 41340/98 och 41342-41344/98, finns i ett svenskt sammandrag i *Nytt från Europadomstolen* nr 3 2003. ”Upplösning av parti som bl.a. ville införa sharia kränkte inte artikel 11.”

Partiets ledare var Necmettin Erbakan, grundaren av den islamistiska rörelsen Millî Görüş. Partiet vann valet 1995 och ingick i en koalitionsregering. Erbakan blev premiärminister men avsattes av militären 1997 och partiet förbjöds. I det svenska sammandraget av Europadomstolens beslut står det: ”Refah Partisi (ung. Välfärdspartiet), R, var ett politiskt parti som grundades den 19 juli 1983. Den 21 maj 1997 inleddes ett förfarande i den turkiska konstitutionsdomstolen för att få partiet upplöst. Statsadvokaten anklagade partiet för att ha blivit en ’samlingspunkt för aktioner mot principen om sekularismen.’” Statsadvokaten hävdade att partiledarens och partimedlemmars handlingar och uttalanden visade att partiets mål var att införa sharia och ett teokratiskt styre i Turkiet.

Partiets advokater hävdade å sin sida att det som åberopades bara var lösryckta uttalanden som fått en annan innebörd när de tagits ur sitt sammanhang, att partiledaren inte skulle ha haft kunskap om vissa av uttalandena förrän partiet delgivit ansökan om upplösningen av partiet och att de berörda personerna uteslutits ur partiet. Europadomstolen slog fast att upplösningen av partiet hade ”stöd i lag och att det skett i ett legitimt syfte. Därmed återstod att ta ställning till om ingreppet varit

© Mona Lagerström
Augusti 2018

nödvändigt i ett demokratiskt samhälle”, som ju inbegriper rätten till föreningsfrihet.

Europadomstolens beslut löd: ”Domstolen bekräftade med hänvisning till sin praxis det nära sambandet mellan demokrati och konventionen och också den roll som politiska partier, vilka åtnjuter de fri- och rättigheter som innefattas i artikel 11, spelar i ett demokratiskt samhälle. De friheter som garanteras enligt artiklarna 11, 9 och 10 kan dock inte frånta myndigheterna i en stat, där en sammanslutning sätter statliga institutioner i fara genom sina aktiviteter, rätten att skydda dessa institutioner.” Enligt domstolen kan ett politiskt parti driva kampanjer för att ändra grundlagen under två förutsättningar, medlen måste vara lagliga och de önskade förändringarna måste vara i enlighet med grundläggande demokratiska principer. ”Härav följer att ett politiskt parti, vars ledare manar till våld eller lägger fram ett politiskt program som inte respekterar de demokratiska reglerna eller som syftar till att utplåna demokratin och till att visa förakt för de fri- och rättigheter som erkänns i en demokrati, inte kan begära skydd av konventionen mot påföljder som beslutas på dessa grunder.”

Undantagen enligt Artikel 11 vad gäller politiska partier måste tolkas strikt, skriver domstolen. Staten har ytterst små möjligheter att begränsa politiska partiers föreningsfrihet. Ett politiskt parti som bygger på moraliska värderingar med ursprung i en religion och som uppfyller de två ovan nämnda kraven anses enligt konventionen inte till sin natur vara skadlig för de grundläggande demokratiska principerna. Men: ”Ett politiskt partis program kan inte ensamt utgöra grund för att bedöma partiets syften och mål utan man måste jämföra med hur partiledarna agerar och vilka ställningstaganden de försvarar.”

Vidare: ”Vid en samlad bedömning av nödvändigheten av de aktuella åtgärderna och särskilt om ingreppet svarade mot ett trängande samhälleligt behov fann domstolen att de uttalanden och handlingar som medlemmar och ledare i partiet gjort kunde tillskrivas hela partiet och att de avslöjade partiets intentioner att etablera en regim grundad på sharia samt att partiet inte uteslöt möjligheten av att använda våld för att genomföra sin politik. Dessa planer var inte förenliga med begreppet ’demokratiskt samhälle’. De möjligheter partiet hade att sätta sina planer i verket medförde en påtaglig och omedelbar fara för demokratin.”

I den fullständiga domen på engelska står det att partiet ville införa ett pluralistiskt rättsväsende som skulle innebära att individens fri- och

rättigheter inte var individuella utan kopplade till individens tillhörighet till en religiös rörelse. Därmed skulle staten fräntas rollen som garant för de individuella fri- och rättigheterna och individen tvingas följa lagar och regler som den neutrala staten inte har infört. Domstolen slår fast att lagverket sharia är statiskt och oföränderligt och att principen om pluralism inom politiken och den ständiga utvecklingen av allmänhetens rättigheter inte har någon plats i sharia. Det går inte att hävda att man respekterar demokrati och mänskliga rättigheter samtidigt som man stöder en regim baserad på sharia, som klart skiljer sig från konventionen, särskilt vad gäller straffrätt, kvinnors juridiska status och intrånget både i privatlivet och det offentliga livet [”the Court considers that sharia, which faithfully reflects the dogmas and divine rules laid down by religion, is stable and invariable. Principles such as pluralism in the political sphere or the constant evolution of public freedoms have no place in it. The Court notes that, when read together, the offending statements, which contain explicit references to the introduction of sharia, are difficult to reconcile with the fundamental principles of democracy, as conceived in the Convention taken as a whole. It is difficult to declare one’s respect for democracy and human rights while at the same time supporting a regime based on sharia, which clearly diverges from Convention values, particularly with regard to its criminal law and criminal procedure, its rules on the legal status of women and the way it intervenes in all spheres of private and public life in accordance with religious precepts”].

Det som kallas den islamiska väckelserörelsen, som hävdar att de står för en *sann* islam, utan inflytande från kulturella sedvänjor och höjd över etnicitet och nationell härkomst, är en politisk rörelse med en samhällsomstörtande agenda – införandet av sharia på alla nivåer i samhället och i folks privatliv. **Purdah/hijab** spelar en viktig roll i de olika falangernas propagandaverksamhet.

I Europakonventionen Artikel 9:2 står det: ”Friheten att utöva sin religion eller tro får endast underkastas sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten eller till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral *eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter*” [min kursiv]. I boken *Att klaga till Europadomstolen* av Elisabeth Palm och Margaretha Ericsson, skriver de följande: ”Frågan om det skall vara tillåtet att i skolor och på universitet bära

huvudduk eller slöja, en 'chador', som ger uttryck för en viss muslimsk fundamentalistisk inriktning har varit föremål för prövning i Europadomstolen. Ett förbud för en lärare i en lågstadieskola att bära en sådan huvudduk har ansetts berättigat för att förhindra ett intrång i elevernas religiösa uppfattning. Ytterligare ett fall har under våren 2005 varit föremål för domstolens prövning i stor sammansättning" [beslut 15 februari 2001, ärende nr 42393/98, beslut 29 juni 2004, ärende nr 44774/98] (2005, s. 174, 175).

Om det senare rättsfallet som gällde en turkisk kvinna, som trots att hon kände till förbudet bar huvudduk på universitetet och därmed avstängdes, skriver Palm och Ericsson angående Europadomstolens resonemang: "Domstolen fann att man, när frågan om att bära slöja skulle bedömas, måste hålla i minnet den påverkan bärandet av en sådan symbol, vilken både framhölls och uppfattades som en tvingande religiös plikt, *kunde ha på dem som valde att inte bära den* [min kursiv]. Åtgärden i fråga omfattade skydd för andras rättigheter och friheter och upprätthållandet av ordningen i en stat där majoriteten av befolkningen, samtidigt som den kämpade för kvinnors rättigheter och en sekulär livsstil, anslöt sig till den islamiska tron. Införandet av begränsningar av friheten att bära slöja kunde därför anses svara mot ett tvingande socialt behov för att uppnå de legitima målen, särskilt sedan denna religiösa symbol på senare år fått en politisk betydelse i Turkiet" (s. 176).

Plagget har fått politisk betydelse även i Sverige. Hijab är shariapolitiska extremhögerns uniformspersedel.

Mycket har hänt i Turkiet sedan domen och Recep Tayyip Erdogans parti fick makten. Som nämnts skriver Esref Okumus i *Dagens Nyheter* 25 april 2016 att Erdogans parti AKP är en avknoppning av Millî Görüş.

I Sverige har vi ett sekulärt rättsväsende men vi har inte inskrivet i grundlagen att Sverige ska vara en sekulär nationalstat, att politik och religion ska vara strikt åtskilda. Religiösa väckelserörelser är på frammarsch över hela världen och kräver politisk makt. Sverige är inte skyddat från dessa maktanspråk.

Det pågår en maktkamp i Sverige om vilka mänskliga rättigheter som ska gälla i det här landet, "muslimska", som gäller grupprättigheter, eller universella, som gäller individen (se kapitel 12).